

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 22 december 2008

Mål nr

Ö 5090-08

KLAGANDE

V.J.

Ombud och biträde enligt rättshjälpslagen: Advokat L.T.

MOTPART

A.M.

Ombud och biträde enligt rättshjälpslagen: Jur.kand. E.K.

SAKEN

Tillstånd till prövning i hovrätt av mål om umgängesrätt

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Svea hovrätts beslut den 3 december 2008 i mål Ö 9402-08

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen avvisar överklagandet.

SKÄL

Enligt 20 kap. 11 § föräldrabalken skall tingsrättens beslut under rättegången i frågor som avses i vissa bestämmelser i balken, bl.a. interimistiska beslut om vårdnad, boende och umgänge, överklagas särskilt. Enligt 12 § tredje stycket första meningen får hovrättens beslut i frågor som avses i 11 § aldrig överklagas.

Från och med den 1 november 2008 omfattas de nyss nämnda avgörandena av krav på prövningstillstånd i hovrätten. När hovrätten beslutar att inte meddela prövningstillstånd uppkommer frågan om ett sådant beslut omfattas av överklagandeförbudet i 12 § tredje stycket. Denna fråga har inte berörts i förarbetena i samband med att systemet med prövningstillstånd i hovrätt utvidgades till att avse även familjemål.

Vissa bestämmelser om överklagande förutsätter uttryckligen att målet prövats i sak i den berörda instansen; se t.ex. 54 kap. 8 § 1 och 2 rättegångsbalken. Bestämmelserna i 20 kap. 12 § föräldrabalken är emellertid något annorlunda utformade. Det står till att börja med klart att hovrättens slutliga beslut i mål om underhåll enligt 7 kap. samma balk inte får överklagas, och denna bestämmelse måste omfatta också fallet att hovrätten beslutat att inte meddela prövningstillstånd. I fråga om de interimistiska beslut och andra handläggningsbeslut som nämns i 11 § används i 12 § tredje stycket första meningen uttrycket ”beslut i frågor som avses” i 11 §. Även ett beslut att inte meddela prövningstillstånd innefattar ett betydande moment av saklig prövning av hur tingsrätten avgjort frågan (se prop. 1996/97:131 s. 100 f. och prop. 2007/08:139 s. 21 ff.). Anledning saknas att bedöma sådana beslut

på annat sätt än ”beslut i mål” enligt första stycket eller beslut i ärende enligt tredje stycket andra meningen (jfr NJA 1991 s. 733 enligt vilket rättsfall överklagandeförbudet omfattade ett avvisningsbeslut).

Överklagandeförbudet får därför anses omfatta även hovrättens beslut att inte meddela prövningstillstånd. Överklagandet skall därför avvisas.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Gertrud Lennander, Leif Thorsson (referent), Severin Blomstrand (skiljaktig), Kerstin Calissendorff och Per Virdesten

Föredragande revisionssekreterare: Carin Westerlund

	BETÄNKANDE 2008-12-16	Aktbilaga 3
		Mål nr Ö 5090-08 Föredragande Carin Westerlund

Jag föreslår att Högsta domstolen meddelar följande beslut.

V.J. och A.M. har tidigare varit gifta och har tre gemensamma barn. Det pågår en tvist i tingsrätt om vårdnad, boende och umgänge avseende de tre barnen. Sedan tingsrätten under handläggningen meddelat interimistiskt beslut i frågan om boende och umgänge överklagade V.J. beslutet till hovrätten. Hovrätten beslutade att inte meddela prövningstillstånd. V.J. har överklagat hovrättens beslut till Högsta domstolen. Fråga är nu om V.J. har rätt att överklaga detta beslut eller om hans överklagande skall avvisas.

Enligt 54 kap. 3 § rättegångsbalken får en hovrätts slutliga beslut överklagas om inte annat är föreskrivet. Det krävs således ett lagstadgat fullföljdsförbud för att en part skall vara förhindrad att överklaga ett beslut genom vilket hovrätten skilt målet från sig. I 20 kap. 12 § föräldrabalken finns sådana fullföljdsförbud. Där stadgas bl.a. i tredje stycket första meningen att hovrättens beslut i frågor som avses i 20 kap. 11 § föräldrabalken aldrig får överklagas. Tingsrättens beslut under rättegången i frågor avseende vårdnad, boende och umgänge är sådana beslut som behandlas i 11 §. När hovrätten överprövar ett sådant beslut är parterna alltså förhindrade att överklaga hovrättens beslut till Högsta domstolen.

Sedan den 1 november 2008 krävs prövningstillstånd för att hovrätten skall pröva tingsrättens domar och beslut i mål avseende vårdnad, boende och umgänge. Frågan om fullföljdsförbudet i 20 kap. 12 § tredje stycket första

meningen föräldrabalken skall gälla även hovrättens beslut i frågan om beviljande av prövningstillstånd i mål som rör frågor som avses i 11 § berördes inte i samband med att kravet på prövningstillstånd infördes.

Ett beslut av hovrätt att inte meddela prövningstillstånd är inte ett beslut i saken utan ett beslut om att inte pröva målet i sak. Det är därmed inte ett beslut i frågan om vårdnad, boende eller umgänge och omfattas inte av ordalydelsen i 20 kap. 12 § tredje stycket första meningen föräldrabalken. Högsta domstolen har i NJA 2005 s. 706 uttalat att när det gäller bestämmelser som begränsar en parts rätt att få ett överklagande prövat så bör inte bestämmelsens ordalag frångås till klagandens nackdel. Mot bakgrund härav bör fullföljdsförbudet i 20 kap. 12 § tredje stycket första meningen föräldrabalken inte utan uttryckligt lagstöd utsträckas till att även avse hovrättens beslut att inte meddela prövningstillstånd.

På grund av det anförda skall V.J.s överklagande inte avvisas. Målet överlämnas till avdelning för tillståndsprövning.